

Lacunes vullen met oral history

De representatie van vrouwen in Rotterdamse archieven

Abortusstaking in Rotterdam (collectie DIG IT UP, fotograaf onbekend).

Vrouwen en feminisme: het zijn onderbelichte thema's in de Rotterdamse geschiedenis. Er is nauwelijks aandacht voor de vrouwen die zich tussen 1970 en 2000 hebben ingezet voor het recht van vrouwen op zelfbeschikking, werk en huisvesting, veiligheid op straat en beeldvorming. Tijd om daar verandering in te brengen, zo bepleiten historica Marjan Beijering en ontwerper Anouk van Mil. En daarin is een belangrijke rol weggelegd voor oral history.

We beginnen bij het begin: de tweede feministische golf in Rotterdam. In 1965 werd het Rotterdams Vrouwencontact opgericht, voorloper van de latere Rotterdamse Vrouwenraad. Het Vrouwencontact was aanvankelijk een keurige club van vrouwenorganisaties, die bijvoorbeeld in 1966 bijeenkwamen om gezamenlijk een tapijt te knopen als huwelijkscadeau voor Beatrix en Claus. In 1970 werd burgemeestersvrouw Ann Thomassen voorzitter en zij pakte de vrouwenzaak serieus aan. Zo was zij kritisch over het stereotiepe beeld dat van vrouwen geschetst werd op *Evarama*, een vrouwententoonstelling op de beurs Femina. Ook zette zij zich in voor betere voorlichting over politiek, omdat de onverschilligheid van vrouwen ten aanzien van politieke vraagstukken moest

worden doorbroken. Dat vrouwenemancipatie in 1970 echt ergens over ging, blijkt uit het feit dat sommige bedrijven dispensatie vroegen, en konden vragen, voor het uitbetalen van het minimumloon aan vrouwen.¹

Halverwege de jaren zeventig zetten discussies over het recht op zelfbeschikking en keuzevrijheid bij abortus de zaken landelijk op scherp. In december 1974 riep het comité Wij Vrouwen Eisen op om mee te doen aan de eerste landelijke abortusdemonstratie. In Rotterdam was het voor vrouwen uit verschillende groeperingen aanleiding om bij elkaar te komen om ook iets in hun stad te organiseren. Het leidde tot een posterplakactie voor de demonstratie en een tijdelijk

Rotterdams comité, dat nadien bij elkaar bleef omdat het Jaar van de Vrouw (1975) voor de deur stond. Het was het begin van het samenwerkingsverband waarin progressieve organisaties, waaronder Dolle Mina, de COC-vrouwen, de Rooie vrouwen en Femsoc, startten met initiatieven als de vrouwentelefoon en het Vrouwenhuis. Dat laatste werd in 1975 daadwerkelijk gerealiseerd.² Parallel aan de ontwikkelingen rondom het Vrouwenhuis werd op 7 oktober 1975 de stichting Rotterdamse Vrouwenraad opgezet als voortzetting van het Rotterdams Vrouwencontact. Dit soort gegevens zijn deels terug te vinden in de collectie van het Rotterdams Stadsarchief. Literatuur erover is schaars: alleen het boek *Rotterdam Vrouwenstad* biedt enige context.

In het Stadsarchief zijn wel films te vinden van de Feministische Filmgroep Storing. Deze filmgroep deed verslag van de landelijke vrouwenstaking tegen de abortuswet, op 30 maart 1981 in Rotterdam. Hierop is te zien dat de opkomst zo hoog was dat, toen de voorhoede van demonstrerende vrouwen in het spitsuur het verkeer op het Hofplein lamlegde, de achterhoede nog van het Vrouwenhuis moest vertrekken. 'Het was een machtig moment!', volgens een van de deelnemers.³ Dit was de eerste film van Storing, een filmgroep opgericht door een groep feministes die vonden dat er te weinig media-aandacht was voor de vrouwenzaak. Om te voorkomen dat de activiteiten van de filmgroep, maar ook andere projecten van Rotterdamse vrouwen, verwezen werden in het geheugen van de stad, organiseerden wij met Het Nieuwe Instituut en erfgoedlab DIG IT UP de expositie *HOOR HAAR* (september 2022). Deze pop up expo is nu nog online te zien.⁴

Oral history in het archief

HOOR HAAR gaat over het meer zichtbaar en hoorbaar maken van de Rotterdamse vrouwengeschiedenis.⁵ Met het Rotterdamse archiefproject *Gerse Vrouwen* is een belangrijke stap gezet, toen in 2021-2022 een schat aan archiefmateriaal van vier nog ontbrekende archiefvormers werd ontsloten. Het gaat om de archieven van het Vrouwenhuis Rotterdam, de Rotterdamse Vrouwenraad, de Vrouwenrechtswinkel en Technika10. De archieven lagen jarenlang op de zolder van Dona Daria, centrum voor emancipatie en inclusie. In samenwerking met het Stadsarchief Rotterdam, erfgoedlab DIG IT UP en vele vrijwilligers zijn alle gevonden stukken uitgezocht en bewerkt.

Bij het materiaal ontbrak echter context. Om niet alleen de gevonden archiefstukken, maar ook de verhalen van de mensen duurzaam op te slaan voor de toekomst, werd DIG IT UP partner in het onderzoeksproject *Stories in Motion*. In dit project, dat in 2021 startte, hebben vrijwilligers interviews afgenomen met vrouwen die actief waren in de vrouwenbeweging in de jaren zeventig, tachtig en negentig. Als het aan ons ligt, zal deze kleine collectie in de toekomst nog uitgebreid worden.

Zeker zo belangrijk is dat er tegelijkertijd een werkwijze werd vastgelegd voor toekomstige oral history-projecten. In het project *Stories in Motion*⁶ werd op basis van de ervaringen van de Rotterdamse interviewsters een standaard werkmiddel gemaakt waarmee oral history-interviews gecreëerd en

**NOU IS HET GENOEG!
ABORTUS MOET VRIJ**

Het raderwerk staat stil
als de vrouw dat wil

VROUWENSTAKING 30 MAART
VROUWENSTAKING 30 MAART

STAKINGSCENTRUM VROUWENHUIS ROTTERDAM
Van Vollenhovenstraat 62 Tram 5 en 6 Metro Loozenhaven

Telefoon 010 - 14 10 18 16.00 uur start demonstratie vanaf het vrouwenhuis
Girnummer 4456304 18.00 uur Palace, Zomerhofstraat 15, Rotterdam
m.v.v. stakingskas
30 maart open vanaf 06.00 uur 's ochtends Voor kinderopvang wordt verzorgd

Aankondiging vrouwendemonstratie (collectie DIG IT UP).

toegankelijk gemaakt kunnen worden. Dit model is inmiddels gepubliceerd.⁷ Ook werd een samenwerking opgezet die het mogelijk maakt dat zowel erfgoedorganisaties als individuele interviewers meer gebruik kunnen maken van oral history als methode. Zo gaan hopelijk meer groepen die niet vanzelfsprekend onderdeel zijn van de traditionele geschiedschrijving, daar toch deel van uitmaken.

Actievoeren met zichtbaar plezier

Een van de vrouwen die werd geïnterviewd is filosofiestudent Mieke de Wit, die in 1984 actief werd voor de eerder genoemde Feministische Filmgroep Storing. Mieke was tevens betrokken bij de oprichting van Vrouwenstudies aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en Storing bood haar de mogelijkheid om haar ideeën over media in de praktijk te brengen. Oral history-vrijwilliger Dederiek Soeters sprak haar en voerde ter voorbereiding een groepsgesprek met twee andere oud-leden: Saskia van Holten en Marijke van Eck. De interviews geven een beeld van een tijd waarin groepen vrouwen gezamenlijk probeerden op te trekken om zo een maatschappelijke verandering tot stand te brengen. Zo zei Mieke de Wit: 'Er was het besef dat we dingen moesten organiseren. We kwamen veel bij elkaar en het ging er soms fel aan toe, maar we hadden wel het idee dat we samen sterk stonden. Het Rotterdamse stereotype dat we iets wilden *doen*, gold ook hier. We praatten niet alleen maar we waren actiegericht,

Expositie 'HOOR HAAR' (foto Anouk van Mil).

Oral history kan de lacunes in archieven van vrouwenorganisaties aanvullen

combineren met nog af te nemen oral history-interviews die een scherper beeld schetsen van deze geschiedenis. Want hoe organiseerden vrouwen zich, welk beleid werkte, wat niet en waar kunnen we van leren? Het zijn inzichten die niet mogen ontbreken in de geschiedschrijving van de stad, maar ook nationaal van belang zijn in een tijd waarin vrouwenrechten nog steeds onder druk staan. Oral history kan de lacunes in archieven van vrouwenorganisaties aanvullen. Dat is ook voor toekomstig onderzoek van belang. |

Met dank aan Mieke de Wit, Norah Karrouche (VU, Clariah), Marie-Claire Dangerfield (Stadsarchief Rotterdam), Simone da Silva (DIG IT UP) en de interviewsters in het oral history-project *Gerse Vrouwen: Dederiek Soeters, Riet Soeters, Inaam al Jazaeri, Britt Grootes, Alice Fortes, Fede Claes*.

- » we wilden invloed. We hadden daarbij het geluk dat de samenleving steeds meer openging voor vrouwen. Wetten werden aangepast, er waren stimuleringsprogramma's om het glazen plafond te doorbreken. Het idee dat vrouwen emancipeerden leefde in het collectief bewustzijn. Vandaar dat als we dingen aanpakten, het vaak ook lukte.' Destijds dachten de filmmaaksters niet dat hun werk baanbrekend was. Maar achteraf is duidelijk dat de films aspecten van de vrouwenstrijd tonen die vergeten zouden zijn als de films niet gemaakt waren. Zo is op de films te zien met hoeveel humor en plezier deze vrouwen actievoerden. De interviews met Mieke en andere leden van de Feministische Filmgroep bieden context voor toekomstige onderzoekers en andere geïnteresseerden.

Inzicht in dertig jaar vrouwengeschiedenis

De verhalen uit de vrouwenbeweging laten zien hoe groepen zich een plaats verwierven in de Rotterdamse samenleving. En hoe ze die ook weer kwijtraakten. In de jaren tachtig en negentig kwamen er steeds meer vrouwenorganisaties bij, maar inmiddels zijn die vrijwel allemaal verdwenen. In de 21e eeuw zijn vrouwen letterlijk en figuurlijk nog altijd minder in beeld in de media. Uit recent onderzoek van Women Inc. blijkt dat 'het percentage vrouwen dat als expert aan het woord kwam in non-fictie programma's in 2021 bijvoorbeeld op slechts 26,7% lag'. Ook concludeerden zij dat 'minder dan een derde van de leidinggevenden in de film- en mediasector vrouw is' en 'van alle vrouwen zijn de witte, jonge, heteroseksuele vrouwen in de meerderheid in de media'.⁸ Wij denken dat het de moeite waard is om de activiteiten van en het beleid voor vrouwen vanuit Rotterdams perspectief te bestuderen, door onderzoek in bestaande archieven te

Achtergrond

Stories in Motion maakt deel uit van '(Re-)Tracing History: New Methodologies for Making the Past Tangible, Palpable and Negotiable'. Dit onderzoeksproject wordt gefinancierd door de Nederlandse Onderzoeksraad (NWO) via de Nederlandse Nationale Onderzoeksagenda (NWA) – route Levende Geschiedenis.

NOTEN

- 1 Corry Blok, Evelien Baks e.a., *Rotterdam Vrouwenstad, Rotterdamse Vrouwenraad* (1986), p. 14 en 17 en Stadsarchief Rotterdam, VWAO, Rotterdams Vrouwencontact 1965-1975, toegang 409, inv.nr. 83, vergadering 15 oktober 1970.
- 2 *Rotterdam Vrouwenstad*, p. 13 en Stadsarchief, Actiecomitee Wij Vrouwen eisen, toegang 1323, inv.nr. 12, notitie oktober 1979.
- 3 *Rotterdam Vrouwenstad*, p. 21.
- 4 <https://digitup.nl/hoor-haar-online-expo/>
- 5 Meer informatie op de site van DIG IT UP: <https://digitup.nl/gerse-vrouwen-online>
- 6 Stories in Motion is een samenwerkingsverband van DIG IT UP, Erasmus Universiteit Rotterdam, CLARIAH, Stadsarchief Rotterdam en GeschiedenisLab. Zie: <https://geschiedenislab.nl/oralhistory/stories-in-motion>
- 7 <https://sprekendegeschiedenis.nl/oral-history-voor-hergebruik/>
- 8 Women Inc., 'Mediamakers voelen maatschappelijke druk om representatiever beeld van vrouwen te geven en zijn in beweging', 1 september 2022.